

2. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print>.
3. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / За заг. ред. В. Г. Гончаренко, П. П. Андрушка. – К. : Форум, 2005. – Кн. 1. – 750 с.
4. Гусак О.А. Проблеми визначення родового об'єкта доведення до самогубства / О.А. Гусак // Правова держава. – 2013. – № 16. – С: 116-121.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – 4 вид., переробл. та доповн. / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К. : Юридична думка, 2007. – 1184 с.
6. В Україні зафіксовано 20,1% самогубств на 100 тис. населення – ВООЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unn.com.ua/uk/news/1665278-v-ukrayini-zafiksovano-20-1-samogubstv-na-100-tis-naselen>.
7. Кожні сорок шість хвилин в Україні хтось добровільно прощається з життям. Серед самогубців - все більше молоді. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tsn.ua/ukrayina/epidemiya-samogubstv-ukrayinska-molod-vse-chastishe-zvodit-rahunki-z-zhittyam.html>.

Літвінов В.І.,

старший викладач кафедри кримінально-правових
дисциплін юридичного факультету
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ДЕТЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах розвитку громадянського суспільства, розширення демократичних принципів щодо захисту прав людини, захисту інтересів юридичних осіб особливої актуальності набуває процес розвитку послуг приватних охоронних та детективних структур, як певної альтернативи державним правоохоронним органам. В теперішній час Верховна Рада України

прийняла закон України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» [2], але Президент наклав «вето». Згідно з яким суб'єктами приватної детективної діяльності визнаються:

1) приватні детективи – громадяни України, які отримали в установленому законодавством порядку свідоцтво про право на здійснення приватної детективної (розшукової) діяльності;

2) приватні детективні агентства (бюро, товариства, контори, фірми), об'єднання приватних детективних підприємств та їхні філії, що отримали в установленому законодавством порядку дозвіл на реєстрацію та пройшли державну реєстрацію як юридичні особи.

Відповідно до нового законопроекту приватна детективна (розшукова) діяльність – це дозволена органами Національної поліції України незалежна професійна діяльність приватних детективів або приватних детективних підприємств (агентств) щодо надання клієнтам на платній договірній основі детективних послуг з метою захисту їхніх законних прав та інтересів на підставах та в порядку, що передбачені законодавством. Перелік послуг, які можуть надаватися досить широкий. За даними Всеукраїнської асоціації приватних детективів вони поділяються на такі групи:

1) забезпечення економічної безпеки фізичних та юридичних осіб (перевірка бізнес-зв'язків, протидія недобросовісній конкуренції тощо);

2) пошук осіб в Україні та закордоном (пошук осіб, що переховуються від усіх видів відповідальності, пошук родинних зв'язків тощо);

3) забезпечення особистої безпеки особи та членів її сім'ї (перевірка за допомогою поліграфа, перевірка приміщень на наявність звукозаписувальних пристроїв тощо);

4) спеціальні послуги (проведення експертиз, розшук затонулих об'єктів, надання послуг із навчання детективній діяльності);

5) інші послуги, які стосуються приватної детективної діяльності та не суперечать закону [3].

Протягом доби з моменту укладання контракту з клієнтом на збір таких відомостей детектив зобов'язаний письмово повідомити про це особу, що здійснює дізнання, слідчого, прокурора або суд, у чиєму провадженні знаходиться кримінальне провадження.

Суб'єкти приватної детективної (розшукової) діяльності можуть надавати й інші детективні послуги, якщо вони не суперечать вимогам чинного законодавства України.

Історія українських детективів розпочалась після розвалу Радянського Союзу. На даний час, в Україні діє багато приватних розшукових агентств. Про що свідчить навіть кількість знайдених відповідей на запити у пошукових системах мережі Інтернет. Так на запит «детективне агентство» тільки в українських системах кількість відповідей перевищує 200 тисяч. За неофіційними даними, в усіх регіонах України працює декілька тисяч приватних детективів та приватних детективних агентств. А відтак така діяльність вимагає належного законодавчого регулювання.

Однак, у зв'язку з відсутністю законодавчого врегулювання їх статусу, відсутністю чітких прав та обов'язків, багато з них не мають можливості легалізувати свою діяльність. На даний час детективи діючи в рамках закону, добросовісно сплачуючи податки, самі змушені завуальювати свою діяльність. Так, наприклад, окремі детективні агентства займаються видавничою діяльністю, або для отримання інформації проводять журналістські розслідування.

Також, детективні агентства реєструються як консалтингові компанії, консультативні, юридичні фірми, охоронні агентства чи адвокатські контори. З юридичної точки зору в Україні, насамперед, через відсутність відповідного законодавства, можна говорити, що заборонена не детективна діяльність в цілому, а деякі її складові. Так, ст. 32 Конституції України забороняє будь-яке втручання в особисте і сімейне життя громадян України та не допускає використання конфіденційної інформації про людину без її згоди.[1]

Світовий досвід переконує, що не всі види правоохоронних функцій у належному обсязі можуть виконувати державні органи. У Великій Британії одна з найбільших приватних служб безпеки забезпечує охорону банків, приміщень фірм, коштів і коштовностей під час їхнього перевезення, а також осіб, які підлягають депортації. За виконання цих послуг Міністерство внутрішніх справ країни щорічно сплачує приватним охоронцям і детективам кошти.

У США приватні охоронно-розшукові бюро вперше почали широко використовуватися на початку 30-х років, коли розгул злочинності, особливо в Нью-Йорку і Чикаго, набув загрозливих масштабів. Після Другої світової війни приклад США перейняли багато інших країн, і сьогодні в усьому світі функціонують десятки тисяч різних приватних розшукових бюро і служб безпеки. У Сполучених Штатах Америки нині питання діяльності недержавних служб безпеки належить до юрисдикції штатів. Приватні служби безпеки беруть на роботу колишніх поліцейських, співробітників ФБР і ЦРУ, звільнених без стягнень, а також відставних військовослужбовців. Зростаючі потреби приватних охоронних підприємств у кадрах, які мають спеціальну підготовку, зумовили введення до програми навчання студентів багатьох американських коледжів і університетів різних курсів забезпечення безпеки. У деяких навчальних закладах упроваджено заочне навчання осіб, які вже працюють у вищевказаних організаціях. Відповідно до закону, приватні охоронці, детективи й слідчі в США не мають права застосовувати такі процесуальні заходи: - обшук помешкання, - особистий обшук або арешт, проте їм можна затримувати осіб, підозрюваних у здійсненні злочину або в підготовці до здійснення злочину, з метою передачі їх в руки поліції. Свою діяльність співробітники приватних охоронних організацій у США зобов'язані здійснювати лише відповідно до Конституції США та законодавчих актів штатів. У випадку порушення законів такі особи позбавляються дозволу на проведення розшукової діяльності, а в разі серйозних порушень можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності.

У Великій Британії відсутні будь-які законоположення або урядові розпорядження про обов'язкову реєстрацію приватних детективів. Із 2 тисяч детективів лише 300 зареєстровані як члени Інституту професійних слідчих. Нині уряд країни вважає за необхідне ввести таку реєстрацію з обов'язковою спеціальною перевіркою детективів, оскільки попит на послуги приватних розшукових агентств постійно зростає.

Агентства виконують деякі «специфічні» завдання, які для правоохоронних органів заборонені і вважаються незаконними:

- розробка заходів безпеки за контрактами з урядовими органами;
- ведення переговорів з терористами, що захопили заручників;
- виконання завдань клієнтів із спостереження за їхніми близькими родичами;
- виявлення фактів подружньої зради;
- установлення фінансового становища і кредитоспроможності майбутніх партнерів по бізнесу.

У Німеччині приватне розшукове бюро має бути зареєстроване як «установа, що займається ремеслом (промислом)», оскільки «ставиться мета заробити гроші», і виконувати всі законоположення й постанови, що стосуються установ такого типу. Для засновника не потрібна фахова освіта або відповідний досвід роботи. Необхідною умовою для утворення бюро є наявність мінімального капіталу, що становить 50 тисяч євро.

Приватні служби безпеки у Німеччині поділяються на дві групи:

- агентства, що надають фірмам і державним установам послуги із забезпечення безпеки об'єктів і осіб, які підлягають фізичній охороні;
- підрозділи охорони виробництва, створені самими фірмами й установами.

Для відкриття приватної служби безпеки (сюди також належать підрозділи охорони виробництва і спеціальні підрозділи із забезпечення фізичної безпеки клієнтів) і для укладення приватним охоронним підприємством контракту з будь-яким замовником (відомством, підприємством,

фірмою), відповідно до федерального Закону про приватні підприємства, необхідно мати спеціальний дозвіл влади. У дозволі може бути відмовлено, якщо приватна служба не забезпечує належного рівня охорони або не має для цього достатніх професійних, фінансових, технічних та інших можливостей. Конкретні критерії «надійності безпеки» викладено у відповідних постановах і директивах федеральних земель [10].

У Китайській Народній Республіці кількість приватних охоронних підприємств досягла майже тисячі. У липні 1988 р. Держрада КНР затвердила Положення про приватні служби безпеки, розроблене міністерством громадської безпеки. Цей нормативний акт регламентує правовий статус приватних охоронних підприємств як госпрозрахункових і економічно самостійних організацій, що діють за контрактами, які укладаються з підприємствами й організаціями різних форм власності, так і тих, які співпрацюють з державними правоохоронними структурами. Характерно, що співробітникам приватних служб безпеки в Китаї заборонено мати при собі вогнепальну зброю або спеціальні засоби поліції, застосування яких може призвести до загибелі людей. В окремих випадках їм видають поліцейські кийки [12].

Аналіз інформації дає підстави зробити висновок про те, що приватні детективні бюро й служби безпеки в розвинутих країнах надають істотну допомогу місцевим правоохоронним органам у боротьбі з організованою злочинністю, порушеннями громадського порядку, промисловим шпигунством, шахрайством у бізнесі тощо. Найбільш детально серед країн СНД детективна діяльність регулюється в Російській Федерації, там Закон «Про приватну детективну і охоронну діяльність в Російській Федерації» прийнятий ще у березні 1992 року. Більшість приватних охоронних агентств працює за досить поширеними напрямками, здійснюючи охорону (зокрема технічну й пожежну) закладів середнього і малого бізнесу, надаючи їх власникам особисту охорону, юридичну підтримку у разі повернення боргу тощо. Характерно, що до керівництва більшості таких служб безпеки входять колишні високопоставлені

офіцери КДБ (МБ, ФСК, ФСБ), добре обізнані з агентурно-оперативною діяльністю [15].

В Україні на сьогодні означений вид діяльності офіційно не визнаний, а тому не знайшов свого законодавчого врегулювання, хоча фактично приватною детективною діяльністю займаються не тільки фізичні, а й юридичні особи.

Діяльність приватних детективів та детективних агентств може здійснюватись виключно на основі свідчення про право на здійснення приватної детективної діяльності. Приватні детективи чи детективні агентства не мають права здійснювати оперативно-розшукову діяльність, яка віднесена до виключної компетенції державних органів. Приватні детективи та працівники детективних агентств не є працівниками правоохоронних органів і вони не можуть користуватись повноваженнями, наданими законами України працівникам правоохоронних органів. Виявивши ознаки адміністративних чи кримінальних правопорушень, детектив зобов'язаний звернутися до правоохоронних органів, які вже будуть вирішувати питання відповідальності за таке правопорушення. Переглядаючи пропозиції різних детективних агентств, можна натрапити як на цілком традиційні послуги щодо розшуку загублених документів до зовсім неординарних послуг таких, як: допомога батькам у контролі за дітьми, алібі у сімейному житті, виведення осіб із різного роду сект, встановлення GPS-маяка для контролю за людьми похилого віку, визначення хто насправді володіє акантом у соціальній мережі тощо.

Забезпечення безпеки громадян України і країни в цілому є першочерговим завданням держави. Однак діюче законодавство України у даній сфері відстає від реалій життя. Наявність закону, який спеціально регулює правовідносини у сфері детективної діяльності, буде сприяти забезпеченню єдиної державної політики у детективній діяльності, що дозволить здійснювати дієвий державний контроль за правомірним використанням вогнепальної зброї і спеціальних засобів співробітниками детективних організацій, створювати умови для розвитку цивілізованого ринку послуг, які будуть надаватися суб'єктами зазначеної діяльності, перешкоджати

входженню в ринок непідготовлених і недобросовісних суб'єктів, захисту прав і законних інтересів громадян. В той же час, слід усвідомлювати, що детективні структури не повинні замінювати чи перебирати на себе функції державних правоохоронних органів. Саме тісна співпраця цих суб'єктів, в межах окреслених діючими законодавчими актами повноважень, сприятиме розвитку цілісної системи захисту інтересів фізичних та юридичних осіб в державі. Можна вважати, що прийняття Верховною Радою України пропонованого законодавчого акту створить основу для розбудови правового поля регулювання детективної діяльності в Україні, буде сприяти наближенню його до законодавства розвинутих країн світу та Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>
2. Проект Закону «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» №3726 від 28.12.2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1.
3. Офіційний сайт Всеукраїнської Асоціації приватних детективів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aupd.org/ru/services>.
4. Закон України «Про охоронну діяльність». Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4616-17>.
5. Закон України «Про засади державної політики у сфері господарської діяльності». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, N 9, ст. 79. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів N 8376/1999.
7. Цивільний кодекс України // Офіційний Вісник України 2003, N 11, ст. 461;
8. Г.В.Козаченко, В.П.Пономарьов, О.М.Ляшенко. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: Монографія. —К.:Лібра, 2003. – 280 с.

9. Іванюта Т.М., Заїчковський А.О. Економічна безпека підприємства. – Навчальний посібник. Київ, 2009. Режим доступу: <http://subject.com.ua/pdf/61.pdf>
10. Каленяк В. Приватна охоронна діяльність: зарубіжний досвід та можливість його використання в Україні. Режим доступу: <http://www.infopressa.com/article-87.html>
11. Крысин А.В. Безопасность предпринимательской деятельности. - М.: Финансы и статистика, 1996.
12. Крысин А. Частные службы безопасности КНР // Частный сыск. Охрана. Безопасность. - 1995. - № 1. - С. 89–90.
13. Користін О.Є. Економічна безпека – Навчальний посібник. Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15840720/ekonomika/ekonomichna_bezpeka_-_koristin_oye;
14. Леонова Г.Г., Озаріна О.В. Досвід моделювання економічної безпеки зарубіжних підприємств. Стаття. Режим електронного доступу: http://www.rusnauka.com/1_NIO_2008/Economics/24917.doc.htm
15. Матеріали Всеросійської юбилейної конференції «Частные охранные предприятия России: состояние, тенденции и перспективы» 5 марта 2002 г. <http://www.ОХРАНА.ru>
16. Пояснювальна записка до Проекту Закону України «Про детективну діяльність». Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=5380-1&skl=5